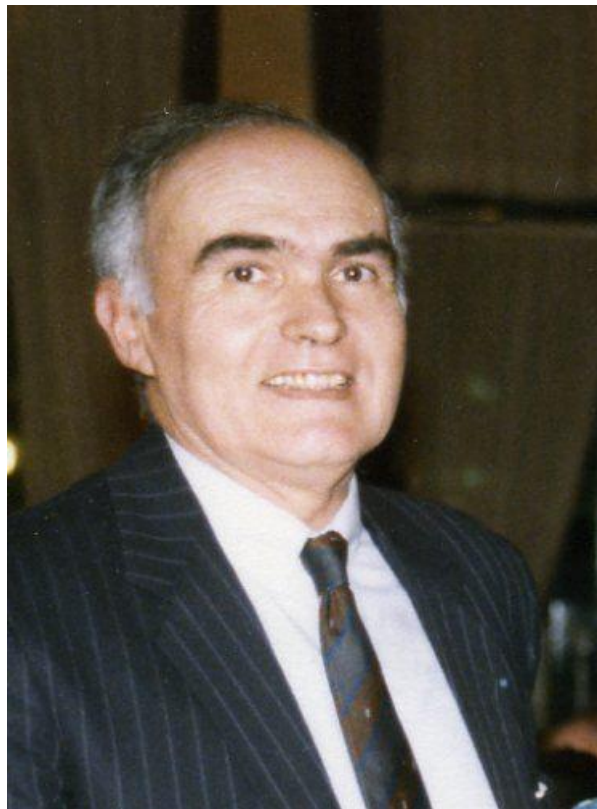

ประวัตินักกฎหมายมหาชนที่น่าสนใจ

ชีวประวัติและผลงาน
ของ ศาสตราจารย์หลุยส์ ฟาโวเรอ*
(Professor Louis Favoreu)

ภาพที่ 1 : ศาสตราจารย์หลุยส์ ฟาโวเรอ
ภาพประกอบจาก <https://alchetron.com/Louis-Favoreu>

* เรียบเรียงโดย รองศาสตราจารย์ ดร.เอื้ออารีย์ อึ้งจะนิล อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์หลุยส์ ฟาโรวเอ (Prof. Louis Favoreu) เป็นนักกฎหมายมหาชนและนักกฎหมายรัฐธรรมนูญที่ทรงอิทธิพลและมีชื่อเสียงที่สุดคนหนึ่งของประเทศฝรั่งเศสในยุคสาธารณรัฐที่ 5 ท่านได้รับการยกย่องในวงการวิชาการว่าเป็น “มิชชันนารีแห่งกฎหมายรัฐธรรมนูญ” เนื่องจากเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนผ่านระบบกฎหมายฝรั่งเศสจากการยึดหลัก “ความเป็นกฎหมายสูงสุดของฝ่ายนิติบัญญัติ” ไปสู่การเผยแพร่แนวคิด “นิติรัฐ” (État de droit) กล่าวคือ การให้ความสำคัญกับการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย¹ Prof. Favoreu ได้ปกป้องแนวคิดเรื่อง “กฎหมายรัฐธรรมนูญแนวใหม่”² หมายถึง รัฐธรรมนูญที่บูรณาการเข้ากับระบบกฎหมายได้อย่างแท้จริง โดยแยกออกจากการวิเคราะห้รัฐธรรมนูญในรูปแบบเดิมที่มุ่งเน้นธรรมชาติการใช้อำนาจเชิงสถาบันภายใต้ระบบรัฐสภาแบบมีเหตุมีผล (Parlementarisme rationalisé)³

ชีวประวัติ

Prof. Favoreu มีชีวิตระหว่างปี ค.ศ. 1936 - 2004⁴ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกในปี ค.ศ. 1962 จากคณะนิติศาสตร์และสถาบันการศึกษาด้านรัฐศาสตร์แห่งกรุงปารีส⁵ โดยทำวิทยานิพนธ์หัวข้อ “การปฏิเสธความยุติธรรมในกฎหมายมหาชนฝรั่งเศส”⁶ ซึ่งได้รับการชื่นชมอย่างมากในฐานะงานวิชาการที่มีความเฉียบคมสูง โดยในปี ค.ศ. 1966 Prof. Favoreu ได้สอบผ่านการคัดเลือกเป็นศาสตราจารย์ด้านกฎหมายมหาชน

¹ อ้างอิงข้อมูลบางส่วนใน Cheryl Saunders, The interesting times of Louis Favoreu, [ออนไลน์], เข้าถึงจาก <https://academic.oup.com/icon/article/5/1/1/722513> เมื่อ 16 มิถุนายน 2569 และ Didier Maus, Louis Favoreu un missionnaire du droit constitutionnel, [ออนไลน์], เข้าถึงจาก <https://droit.cairn.info/revue-francaise-de-droit-constitutionnel-2004-3-page-461?lang=fr> เมื่อ 16 มิถุนายน 2569.

² กฎหมายรัฐธรรมนูญแนวใหม่ (Nouveau Droit constitutionnel)

³ ระบบรัฐสภาแบบมีเหตุมีผล (Parlementarisme rationalisé) คือ ชุดกลไกในการจัดระเบียบโครงสร้างของระบบรัฐสภา ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันมิให้รัฐสภามีอำนาจเหนือกว่าฝ่ายบริหาร (รัฐบาล) และเพื่อส่งเสริมเสถียรภาพของรัฐบาล, Maxime Bizeau, Le parlementarisme rationalisé, [ออนไลน์], เข้าถึงจาก <https://fiches-droit.com/parlementarisme-rationalise> เมื่อ 16 มิถุนายน 2569.

⁴ ศาสตราจารย์หลุยส์ ฟาโรวเอ ถึงแก่กรรมเมื่ออายุ 67 ปี ณ เมือง Aix-en-Provence

⁵ คณะนิติศาสตร์และสถาบันการศึกษาด้านรัฐศาสตร์แห่งกรุงปารีส (Faculté de droit et l'Institut d'études politiques de Paris - Sciences Po) ปัจจุบันได้แยกออกเป็น

- Sciences Po (Institut d'études politiques de Paris) สถาบันชั้นนำระดับโลกด้านสังคมศาสตร์และการเมือง โดยเปิดสอนสาขารัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และ Sciences Po Law School สำหรับการศึกษากฎหมายขั้นสูง

- Faculté de droit (คณะนิติศาสตร์) ซึ่งในอดีตเป็นส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัยปารีส (Université de Paris) แต่หลังจากการปฏิรูปการศึกษาในปี ค.ศ. 1970 คณะนิติศาสตร์ได้แยกออกเป็นมหาวิทยาลัยอิสระหลายแห่งในปัจจุบัน เช่น Université Panthéon-Assas (Paris 2) และ École de Droit de la Sorbonne (Université Paris 1)

⁶ การปฏิเสธความยุติธรรมในกฎหมายมหาชนฝรั่งเศส (Du déni de justice en droit public français)

(Agrégation de droit public) และได้ตีพิมพ์บทความ เรื่อง “**คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ : ผู้กำกับดูแลกิจกรรมการออกกฎหมายขององค์กรใช้อำนาจอธิปไตย**”⁷ ผลงานดังกล่าวทำให้ท่านเข้าสู่เส้นทางการเป็นนักกฎหมายรัฐธรรมนูญ และกลายเป็นผู้บุกเบิกและผู้เชี่ยวชาญกฎหมายวิธีพิจารณาความคดีทางรัฐธรรมนูญในเวลาต่อมา⁸

บทบาทในมหาวิทยาลัย แม้เมื่อเริ่มต้นชีวิตการทำงาน Prof. Favoreu จะได้รับการทาบทามให้สอนหนังสือที่ปารีส แต่ท่านเลือกที่จะใช้ชีวิตและสร้างศูนย์กลางวิชาการทางตอนใต้ของประเทศฝรั่งเศส ณ เมือง Aix-en-Provence โดยท่านได้บรรยายวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่หนึ่งอย่างต่อเนื่อง จัดทำหลักสูตรมหาบัณฑิตทางกฎหมายมหาชนด้านสิทธิขั้นพื้นฐาน⁹ และบริหารดูแลหลักสูตรดุซงญอบัณฑิตด้านนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ นอกจากนี้ ยังดำรงตำแหน่งคณบดีคณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์¹⁰ แห่งมหาวิทยาลัย Aix-Marseille III ในช่วงปี ค.ศ. 1973 - 1978 และเป็นอธิการบดีของมหาวิทยาลัยเดียวกันระหว่างปี ค.ศ. 1978 - 1983

บทบาทภายนอกมหาวิทยาลัย

- **บทบาทระดับชาติ** ท่านได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้เชี่ยวชาญและที่ปรึกษาจากคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ (Conseil constitutionnel) รวมถึงร่วมเป็นคณะกรรมการปฏิรูประบบเลือกตั้งและคณะกรรมการที่ปรึกษาเพื่อการปฏิรูปรัฐธรรมนูญ

- **บทบาทระดับสากล** ท่านมีบทบาทในฐานะผู้ร่วมจัดตั้งและดำรงตำแหน่งรองประธานศาลรัฐธรรมนูญแห่งบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา (ค.ศ. 1997-2002) และได้รับปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์จากมหาวิทยาลัยชั้นนำทั่วโลก 9 แห่ง เช่น มหาวิทยาลัยออสโล มหาวิทยาลัยมาดริด มหาวิทยาลัยเอเธนส์ มหาวิทยาลัยทือบิงเงิน (Tübingen) มหาวิทยาลัยโตเกียว (Tokyo)

ผลงานและคุณูปการที่สำคัญ

ผลงานและคุณูปการที่สำคัญอาจพิจารณาได้ 3 ด้าน ดังนี้

1. Prof. Favoreu ในฐานะผู้สร้างรากฐานและปกป้องความชอบธรรมของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

ก่อนทศวรรษที่ 1970 คณะตุลาการรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสถูกพิจารณาเป็นเพียง “กลไกทางการเมือง” ที่สร้างขึ้นเพื่อควบคุมไม่ให้ฝ่ายนิติบัญญัติก้าวล่วงอำนาจฝ่ายบริหารตามเจตนารมณ์

⁷ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ : ผู้กำกับดูแลกิจกรรมการออกกฎหมายขององค์กรใช้อำนาจอธิปไตย (Le Conseil constitutionnel, régulateur de l'activité normative des pouvoirs publics) ตีพิมพ์ลงวารสาร Revue du droit public ในปี ค.ศ. 1967

⁸ กฎหมายวิธีพิจารณาความคดีทางรัฐธรรมนูญ (Droit du contentieux constitutionnel)

⁹ ปริญญาโทกฎหมายมหาชนด้านสิทธิขั้นพื้นฐาน (DEA de droits fondamentaux)

¹⁰ คณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ (La Faculté de Droit et Science Politique)

ของรัฐธรรมนูญ ปี ค.ศ. 1958¹¹ แต่ภายหลังจากคำวินิจฉัยประวัติศาสตร์ของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ในปี ค.ศ. 1971 เกี่ยวกับเสรีภาพในการสมาคม (Liberté d'association) คณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้ขยายขอบเขตการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายให้ครอบคลุมถึงการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนด้วยการขยายขอบเขตการตรวจสอบของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญข้างต้น สามารถกล่าวได้ว่า Prof. Favoreu เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการวาง “โครงสร้างพื้นฐานทางวิชาการ” เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงบทบาทขององค์กรตุลาการทางรัฐธรรมนูญ ท่านทำงานอย่างหนักในทางความคิด ทฤษฎี และการให้เหตุผลทางกฎหมาย เพื่อพิสูจน์ว่าคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ คือ “แนวคำพิพากษา” (Jurisprudence) ซึ่งมีสถานะความเป็นกฎหมายอย่างแท้จริง มิได้เป็นเพียงองค์การทางการเมืองดังเช่นที่นักการเมืองหรือนักวิชาการยุคเก่าได้ประมาณาศณะตุลาการรัฐธรรมนูญไว้

2. Prof. Favoreu ในฐานะผู้บุกเบิกวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบ

ตั้งแต่ช่วงต้นทศวรรษที่ 1980 Prof. Favoreu ได้ริเริ่มนำกฎหมายรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสเข้าเชื่อมโยงกับศาลรัฐธรรมนูญในยุโรป เช่น ศาลรัฐธรรมนูญเยอรมัน หรือศาลรัฐธรรมนูญออสเตรีย เพื่อผลักดันให้เกิดการศึกษากฎหมายรัฐธรรมนูญเชิงการเปรียบเทียบอย่างเป็นระบบ (Comparative Constitutional Law) ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนแนวคิดเรื่องการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนผ่านองค์กรตุลาการในระดับสากล

3. Prof. Favoreu ในฐานะผู้ก่อตั้งสถาบันและวารสารวิชาการระดับโลก

Prof. Favoreu ได้ผลักดันให้เมือง Aix-en-Provence เป็นศูนย์กลางของนักกฎหมายรัฐธรรมนูญทั่วโลก ด้วยการจัดตั้งสถาบันวิจัยด้านกฎหมายมหาชน หรือ l'Institut Louis Favoreu (ILF) ซึ่งเป็นหนึ่งในสถาบันวิจัยทางกฎหมายที่เก่าแก่แห่งหนึ่งของประเทศฝรั่งเศส¹² ริเริ่มการประชุมวิชาการประจำปี (Table ronde internationale) ซึ่งเป็นการรวมตัวของประธานศาลรัฐธรรมนูญจากนานาชาติและนักกฎหมาย รวมถึงจัดตั้งวารสารกฎหมายรัฐธรรมนูญฝรั่งเศส (Revue française de droit constitutionnel - RFDC)¹³ อันเป็นเสาหลักทางวิชาการจนถึงปัจจุบัน

¹¹ รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐที่ 5 หรือรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1958 ได้วางขอบเขตอำนาจการตรากฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติไว้ในมาตรา 34 และอำนาจการตรากฎหมายของฝ่ายบริหารไว้ในมาตรา 37 เพื่อไม่ให้อำนาจการตรากฎหมายของทั้งสององค์กรข้างต้นซ้ำซ้อนกัน คณะตุลาการรัฐธรรมนูญจึงจัดตั้งขึ้นเพื่อตรวจสอบขอบเขตการใช้อำนาจดังกล่าว

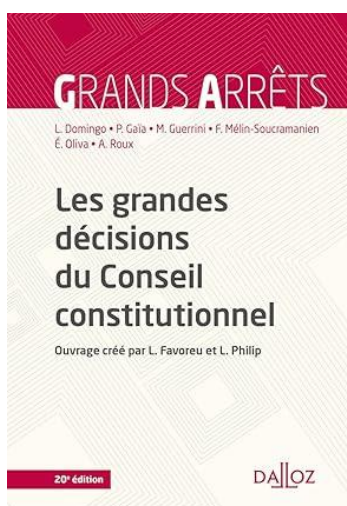
¹² Portail universitaire du droit, Institut Louis Favoreu - Groupe d'études et de Recherches comparées sur la Justice Constitutionnelle, [Online], retrieved from <https://univ-droit.fr/structures-de-recherche/70-structure-recherche-equipe-interne/1272-institut-louis-favoreu-groupe-detudes-et-de-recherches-comparees-sur-la-justice-constitutionnelle-ilf-gerjc-aix-en-provence> เมื่อ 16 มิถุนายน 2569.

¹³ ผู้สนใจสามารถติดตามวารสารดังกล่าวได้ในเว็บไซต์ <https://droit.cairn.info/revue-francaise-de-droit-constitutionnel?lang=fr>

งานเขียนและตำราที่สำคัญ

งานเขียนหลายชิ้นของ Prof. Favoreu ถือเป็น "คัมภีร์" ที่นักกฎหมายและนักศึกษากฎหมายมหาชนในประเทศฝรั่งเศส (รวมถึงนักศึกษากฎหมายไทยจำนวนมากที่ไปศึกษาต่อที่ประเทศฝรั่งเศส) ต้องใช้ศึกษา แม้ท่านจะถึงแก่กรรมไปแล้ว แต่เพื่อนร่วมงานและลูกศิษย์ในรุ่นต่อมา ยังคงร่วมกันปรับปรุงข้อมูลต่าง ๆ ในงานเขียนหลายชิ้นของท่านให้ทันสมัยเป็นปัจจุบัน ตัวอย่างผลงานทางวิชาการในรูปเล่มตำราหรือหนังสือที่โดดเด่นของ Prof. Favoreu ได้แก่

- **คำวินิจฉัยสำคัญของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ** (Les grandes décisions du Conseil constitutionnel) หนังสือเล่มนี้ได้รับการยกย่องว่าเป็นคัมภีร์ไบเบิลของนักกฎหมายรัฐธรรมนูญฝรั่งเศส โดยรวบรวมคำวินิจฉัยประวัติศาสตร์ที่มีผลต่อโครงสร้างการเมือง สังคม และสิทธิเสรีภาพ พร้อมบทวิเคราะห์เชิงลึก รวมถึงการอธิบายผลกระทบของรัฐธรรมนูญในกฎหมายสาขาอื่น เช่น กฎหมายอาญา กฎหมายเลือกตั้ง กฎหมายภาษีอากร ซึ่งช่วยวางรากฐานให้คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้รับการยอมรับในฐานะว่าเป็น “ที่มาของกฎหมาย”

ภาพที่ 2 : ปกหนังสือ Les grandes décisions du Conseil constitutionnel
ภาพประกอบจาก <https://www.amazon.co.uk/grandes-d%C3%A9cisions-Conseil-constitutionnel-20e/dp/2247216137>

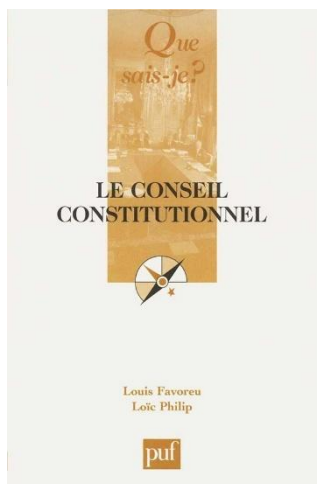
- **กฎหมายรัฐธรรมนูญ** (Droit constitutionnel) ตำรากฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับมาตรฐานของฝรั่งเศสที่อธิบายกรอบโครงสร้าง หลักการทำงานของรัฐธรรมนูญ ระบบการเมือง และหลักการทางรัฐธรรมนูญอย่างเป็นระบบและร่วมสมัย โดยเน้นเรื่องหลักนิติรัฐ การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ และสิทธิเสรีภาพ

- **กฎหมายว่าด้วยเสรีภาพพื้นฐาน** (Droit des libertés fondamentales) ตำรากฎหมายว่าด้วยแนวคิดและระบบการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน อธิบายบทบาทของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญและศาลปกครองในการตรวจสอบกฎหมายที่ละเมิดสิทธิ เพื่อคุ้มครองประชาชนจากการใช้อำนาจรัฐ ขอบเขตสิทธิเสรีภาพซึ่งเนื้อหาครอบคลุมสิทธิพลเมือง สิทธิทางการเมือง และสิทธิทางเศรษฐกิจสังคม โดยเชื่อมโยงแนวคิดสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญฝรั่งเศสเข้ากับกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ เช่น สนธิสัญญาสหภาพยุโรป

- คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ (Le Conseil constitutionnel - Que sais-je ?) หนังสือที่อธิบายโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ และพัฒนาการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญฝรั่งเศสให้บุคคลทั่วไปและนักศึกษาเข้าใจได้อย่างง่าย

ภาพที่ 5 : ปกหนังสือ Le Conseil constitutionnel - Que sais-je ?

ภาพประกอบจาก <https://www.placedeslibraires.fr/livre/>

9782130530794-le-conseil-constitutionnel-7e-edition-louis-favoreu-loic-philip/?partner=chasse-aux-livres

- ศาลรัฐธรรมนูญ (Les cours constitutionnelles) หนังสือที่อธิบายถึงวิวัฒนาการโครงสร้าง และบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในทวีปยุโรป โดยผ่านการศึกษาวิธีการเปรียบเทียบเชิงลึก

ภาพที่ 6 : ปกหนังสือ Les cours constitutionnelles

ภาพประกอบจาก <https://www.eyrolles.com/Entreprise/Livre/>

les-cours-constitutionnelles-2e-ed--9782247161881/

กล่าวได้ว่า มรดกทางความคิดของ Prof. Favoreu คือ การทำให้นักกฎหมายมองเห็น “กฎหมายรัฐธรรมนูญ” ในฐานะกฎหมายที่มีสภาพบังคับอย่างแท้จริง (Judicial enforcement) และเป็นผู้เชื่อมโยงระบบกฎหมายมหาชนฝรั่งเศสเข้ากับหลักการสากลในการจำกัดอำนาจรัฐเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

ผู้เขียนในฐานะที่ได้รับโอกาสอันมีค่ายิ่งจาก Prof. Favoreu ในการรับเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโทกฎหมายมหาชนด้านสิทธิขั้นพื้นฐานของมหาวิทยาลัย Aix-Marseille III และเป็นลูกศิษย์รุ่นสุดท้ายที่มีโอกาสรับฟังการบรรยายในวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญและได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับท่านในรายงานวิชาสัมมนากฎหมายรัฐธรรมนูญ ยังคงรำลึกถึงอาจารย์ผ่านความทรงจำที่ว่า โรคภัยความเจ็บป่วยใด ๆ ก็มิได้ลดทอนจิตวิญญาณความเป็นครูผู้ให้แก่ลูกศิษย์น้อยลงแต่อย่างใดเลย ดังคำกล่าวครั้งหนึ่งของท่าน “*Le plus beau des métiers est celui de professeur*” - “อาชีพที่งดงามที่สุด คือ การเป็นอาจารย์สอนหนังสือ”